

Se vele, se nélküle

- A Nemzetközi Valutaalap és Románia kapcsolata 1989-1999 között - *

Bevezetés

Az eltelt tíz év leforgása alatt lassan az utca embere számára is ismertté vált a Nemzetközi Valutaalap (vagy inkább FMI) neve. A médiának köszönhetően állandóan terítéken van a téma, csak éppen az nem világos sokak számára, hogy miért fontos Romániának fenntartania ezt a kapcsolatot.

A Valutaalap tevékenysége az elmúlt egy évtizedben túlnyomórészt a piacgazdaságra átálló közép-kelet-európai országok technikai és pénzügyi támogatására terjedt ki. Ezek az országok a leszögezett feltételek teljesítésének függvényében juthattak azokhoz a pénzalapokhoz, amelyekkel finanszírozni tudták gazdasági reformjukat. Románia rögtön a változások után felújította kapcsolatait a Valutaalappal, és több ízben is kért és kapott hitelt a pénzügyi intézettől. A gond csak ott van, hogy a bankszámlákon kívül, máshol nem igazán látszanak meg az eredmények. Kormányok jöttek és mentek, de még egyiknek sem sikerült megvalósítania a Valutaalap által kidolgozott programot, s ezzel megalapozni, vagy legalábbis elindítani a gazdasági fejlődést. A reform lassan, dögöve halad csak előre, és félő, hogy a sorozatosan hitelét vesztett román vezetés nem sokáig folytathatja a Valutaalappal kialakult huzavonát. A tárgyalások során eljuthatunk arra a pontra, amikor a nemzetközi pénzügyi intézet bizonytalan ígéretekre nem ad többet pénzt, s akkor kénytelenek leszünk önerőből megvalósítani azt, ami a Nyugat segítségével nem sikerült.

Ez a dolgozat Románia és a Nemzetközi Valutaalap (NVA) közötti kapcsolatok alakulását vizsgálja a kommunizmus bukásától 1999-ig, s ezek tükrében próbál választ találni arra a kérdésre, hogy megéri-e Romániának hitelekért folyamodni az NVA-hoz.

I. A Nemzetközi Valutaalap szerepe a világgazdaságban

1. A Nemzetközi Valutaalap

Az NVA születése az 1944-es Bretton-Woods-i konferenciához köthető, ahol a világ 22 országának a képviselői tették le a Nemzetközi Monetáris Rendszer alapjait. Ennek két tartópillérévé az NVA és a Világbank vált.¹

A konferencia fő célkitűzése az volt, hogy létrehozzanak egy olyan nemzetközi pénzügyi rendszert, amely biztosítja a szabad tőkeáramlást a világ négy égtája között. Az NVA ebben kiemelt szerepet kapott: a Világbankkal együttműködve a világgazdaság tartós növekedését volt hivatott segíteni, elsősorban a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kiterjesztésével és megerősítésével. Ennek érdekében kialakítottak egy rögzített USD alapú átváltási rendszert, amely biztosította a nemzetközi pénzáttalások zökkenőmentességét. Meghatározták az USD-arany paritást (1 USD=1/35 uncia arany), majd a nemzeti pénznemeket az USD-hoz "kötötték". Ezek dollárhoz viszonyított árfolyama egészen 1971-ig (amikor felborult a rendszer) egy igen szűk, ±1 százalékos intervallumban lebegtek.

A kezdeti elképzelések értelmében, az NVA-nak két alapvető feladata volt: a rögzített valutaárfolyamok felügyelete, valamint a nemzetközi monetáris együttműködés elősegítése. 1974-ben azonban a rögzített árfolyamrendszer összeomlott, így az NVA feladatköre teljesen átalakult. Fokozatosan átvette a világban egyre inkább elhatalmasodó adósságválság kezelését, s ezzel fontosabb szerepe lett a világgazdaság alakulásában, mint az megalakulásakor volt. Elsősorban a latin-amerikai országok szorultak az NVA segítségére, amelyek a nemzetközi bankoktól felvett kölcsöneiket az 1979-ben kezdődő gazdasági recesszióval együtt járó kamatnövekedés miatt nem tudták törleszteni. Amikor 1982-ben Mexikó bejelentette fizetésképtelenségét és több ország szintén a szakadék felé sodródott, az NVA úgy döntött, hogy forrásainak 25%-át a fizetési mérlegük deficitjével küszködő országok finanszírozására fordítja. Ezen túl gazdasági programokat dolgozott ki ezen országok gazdaságának talpra állítása végett. Napjainkban az NVA

tevékenységével elsősorban a fejlődő és átalakulóban levő országokat segíti. A fejlett ipari országok 1980 óta nem folyamodtak hitelért az NVA-hoz. A megváltozott világ gazdasági helyzetben ennek három alapvető szerepe van:

1. *Felügyeleti szerep*, amely abból áll, hogy a tagországok nemzeti pénznemének árfolyamát ellenőrzése alatt tartja, és azonnal közbelép, amint egy olyan ország esetében fedez fel egyensúlytalansági jeleket, amelynek válsága kedvezőtlenül hatna ki a világ gazdaság alakulására.

2. *Technikai tanácsadás*. Ez a feladat az utóbbi években kapott kiemelkedő szerepet. Keretében az NVA az átalakuló országoknak nyújt segítséget a piacgazdaság követelményeinek megfelelő pénzügyi-monetáris rendszer kialakításában.

3. *Pénzügyi segélynyújtás*, amely arra a hitelezési tevékenységre vonatkozik, amellyel a fizetési mérleg a hiánnyal küszködő országokat támogatja.

Ezeket a szerepeket az NVA-nak úgy kell betöltenie, hogy nem rendelkezik semmilyen direkt beleszólási joggal a tagországok gazdaságpolitikájába. Igaz, hogy nem rendelkezik *direkt* beleszólási joggal, de zsarolhat azzal, hogy nem fogja folyósítani a kölcsönt. Az NVA kizárólag pénzügyi és technikai tanácsadással segítheti a gazdasági problémákkal küszködő országokat. A hatékony segítségnyújtás érdekében azonban joga van információkat kapni az egyes országok adó- és monetáris politikájáról. Az ezek alapján kidolgozott programok nem minden esetben egyeznek meg az egyes országok politikai vagy gazdasági célkitűzéseivel, de mivel nem rendelkeznek olyan megfelelő eszközökkel, amelyekkel kezelni tudnák a kialakult egyensúlytalansági állapotot, kénytelenek elfogadni az NVA által előírt játékszabályokat. Ennek a kényszerűségnek köszönhetően alakulhatott ki - például Romániában is - egy meglehetősen negatív kép az Alapról.

Jelenleg igen nagyszámú ország küszködik a fizetési mérleg krónikus deficitjével. A fizetési mérleg hiánya a legtöbb esetben az illető ország gazdaságpolitikájának a hiányosságaiból fakad, ezért egy hitel csak pillanatnyilag jelenthet megoldást, hosszútávon nem szünteti meg a probléma okait, és így hamarosan visszaáll az egyensúlytalansági állapot. Ezért az NVA külön stratégiát dolgozott ki a kérdéses országok számára.

A stratégia elsődleges célja az, hogy a hitelben részesülő ország minél hamarabb fizetőképessé váljék. Ezért az NVA megfelelő makrostabilizációs programot dolgoz ki, majd a kölcsön folyósítását ennek alkalmazásához köti. A kérelmező tagország csak akkor juthat hozzá a hitel összes részletéhez, ha megvalósította a programban foglaltakat

A külföldi tőke általában két forrásból származhat: magánbefektetőktől, valamint nemzetközi pénzintézetektől. E két kategória kölcsönösen feltételezi egymást, azaz egy ország könnyebben jut magánhitelekhez, ha korábban már megállapodásra jutott valamilyen nemzetközi pénzintézettel. Ugyanakkor a pénzintézetek a hitelnyújtást sokszor ahhoz a feltételhez kötik, hogy az illető ország a tőkepiacról vonja be a szükséges összeg egy részét. A megoldást mindig a középúton kell keresni. Az elsős lépés általában a pénzintézetekhez vezet, mivel ez előnyösebb alternatívát jelent, nemcsak a pénzmennyiség, hanem a kamatláb és a határidő tekintetében is.

2. Az NVA forrásai és felhasználásuk

Ahhoz, hogy hitelnyújtó feladatát elláthassa, az NVA a következő forrásokkal rendelkezik:

1. A tagországok hozzájárulásai, amelyet minden egyes tagország esetében a gazdasági potenciál függvényében állapítanak meg. Románia jelenleg évi 100,4 milliárd SDR-t (Special Drawing Rights, azaz Speciális Lehívási Jogok)² fizet be az alapba.

2. Kölcsönök.

3. A tevékenységből származó évi nettó jövedelem. Ez elsősorban az általa nyújtott hitel után járó kamatokból, valamint a szolgáltatásaiért kapott illetékekből folyik be.

4. Egyéb, speciális jövedelmek.

A felhalmozott pénztőke elosztása több hitelnyújtási módozat alkalmazásával történik. Ezek közül a legfontosabbak:

1. Alapvető hitelkonstrukciók

a. A *tartalékkészlethez*, amely az egyes tagországok hozzájárulásaiból áll, mindegyik kormány szabadon hozzáférhet. A lehívható összeg azonban nem haladhatja meg az egyes országok hozzájárulásként befizetett részét. A lehívásnak van még egy megkötése: ezt az összeget a tagországok kizárólag fizetési mérlegük hiányának finanszírozására fordíthatják.

b. A *hitelrészleteken* keresztül juthatnak hozzá a tagállamok az Alap tulajdonképpeni forrásaihoz. Összesen négy részletben hívhatják le a jóváhagyott pénzösszeget. Az első a szerződés aláírásának pillanatában válik hozzáférhetővé, míg a további részletekhez csak a programban leszögezzett feltételek teljesítésével juthat hozzá a kérdéses ország.

c. *Kibővített hitelmechanizmusok* 1974-től kezdődően azon országok részesülhetnek belőle, amelyek fizetési mérleghiánya szerkezeti hiányosságokra vezethető vissza. Ebben az esetben az okok nem orvosolhatók rövidtávon, ezért hosszabb lejáratú hitelekre van szükség.

2. Speciális hitelmechanizmusok

A teljesség igénye nélkül csak a legfontosabbakat említjük meg:

a. *Kompenzálási hitel (Compensatory Financing Facility)*. 1963 óta részesülnek belőle azok az országok (így például Románia is), amelyek fizetési mérleg deficitje az exportkiesések, a gabonaimport költségnövekedése, vagy más váratlan eseménynek "köszönhető".

b. *Kiegészítő hitel (Supplemental Reserve Facility)*. A komoly gazdasági válságba került országok számára jelent segítséget ez a kölcsön. Általában olyan államokról van szó, amelyek valamely váratlan esemény miatt hirtelen fizetéseképtelenné válnak, és sokrétű gazdasági kapcsolataik miatt veszélyeztetik a világgazdaság egyensúlyát. Ilyen hitelt kapott Korea 1997-ben, Oroszország pedig 1998-ban.

Ezen hitelforma keretén belül az ázsiai krízis hatására 1999 áprilisában az NVA egy újabb segélynyújtási módozatot dolgozott ki. Ezzel elsősorban azon országokra gondolt, amelyek szoros kereskedelmi kapcsolatban (esetleg függőségben) vannak valamely más országgal, s ezért ez utóbbi gazdasági válsága áttérjedhet saját gazdaságukra is. Az így nyújtott hitellel a "megfertőzött" gazdaságot akarják talpon tartani, valamint azt megakadályozni, hogy a válságos időszakban a külföldi tőke kimeneküljön az országból.

3. Megengedő hitelmechanizmusok

a. *Kiemelt szerkezeti átalakításra nyújtott hitelek (Enhanced Structural Adjustment Facility)*, amelyekből az alacsony jövedelmű, átalakulóban lévő országok részesülhetnek. Az így megkapott kölcsön az illető ország makrostabilizációjának megteremtését és gazdasági reformjának felgyorsítását célozza középtávon. Románia is részesült ilyen hitelből 1994 folyamán.

b. *Sürgősségi hitel*, amelyet váratlan természeti katasztrófák esetén nyújt a tagországoknak.

A tagországok hozzáférése az NVA forrásaihoz általános és egységes szabályok alapján történik. A hitel értéke többek között a kérelmező ország fizetési mérleg deficitjének nagyságától, visszafizetési képességétől, a vállalt kötelezettségek mértékétől, és természetesen az Alap forrásaihoz való hozzájárulási kvótától függ. A kvóta nagyságát öt évenként újraszámolják minden ország gazdasági helyzetének függvényében.

3. A hitelyújtás technikai formái

Az előbbieken felsorolt hitelmechanizmusok csak azt szögezik le, hogy kinek és milyen esetben nyújt az NVA kölcsönöket. A szerződések ténylegesen két formát ölthetnek:

a. *Készenléti hitelszerződés (stand-by)*. Ebben a formában a tagországok 1-2 éves időtartamra kaphatnak hitelt fizetési mérlegük hiányának fedezésére. Ennek elnyerése egy, a kormány és az NVA által kidolgozott gazdasági program betartásához kötött. A megvalósítandó kritériumok többek között a költségvetési hiányra, a hitelpolitikára, a külső adósságokra, a tartalékokra, valamint a - közép-kelet-európai országok esetén - a privatizáció és az infláció ütemére vonatkoznak. Amennyiben az illető ország nem teljesíti a szerződésbe foglaltakat, az NVA felfüggesztheti a részletek folyósítását (összesen 4 részletben kapják meg a pénzt). A visszafizetés 3-5 év alatt történik. Románia minden esetben így jutott hozzá NVA hitelhez.

b. *Kibővített hitelszerződés*. Ebben a formában hosszabb időre, általában 3-4 évre kapnak hitelt azok az országok, melyeknek fizetési mérleghiánya szerkezeti okokra vezethető vissza, s ezeket több év alatt lehet csak elhárítani. Ezek a hitelek meghaladhatják az illető ország kvótáját, visszafizetésük pedig 4-10 év leforgása alatt történik. Ilyen típusú kölcsönben az elmúlt években Bulgária, Indonézia, és Ukrajna részesült.

A hitelyújtás az ún. *lehívási mechanizmussal* történik, amely a valutaváltó irodák működési elvén alapszik. A hitelben részesülő ország az NVA rendelkezésére bocsát a hitelnek megfelelő értékű nemzeti pénznemet. Így megnő a nem konvertibilis pénznem aránya, párhuzamosan a konvertibilis pénznem arányának növekedésével. Ezért a hitel lehívása nem más, mint egy közönséges valutavásárlás, a törlesztést pedig a hazai pénznem visszavásárlásának tekinthetjük.

4. A speciális lehívási jogok (SDR)

Az SDR az Alap által 1969-ben megteremtett fizetési eszköz, ún. nemzetek feletti pénznem, amelyet a tagországok használhatnak a hozzájárulási kvótájukkal arányos összegek lehívására.³ Ezt a pénznemet használják a többi tagországgal és az Alappal folytatott átutalások során is, valamint SDR-ben vezetik az NVA-nál létező összes számláikat.

Létrehozásakor 1 SDR egyenértékű volt 1 amerikai dollárral, azaz egy bizonyos mennyiségű arany árát fejezte ki. A rögzített árfolyamrendszer összeomlása után az SDR értékét a tagországok nemzeti pénznemének függvényébe állapították meg. Jelenleg az öt legerősebb pénznem (amerikai dollár, német márka, angol font, francia frank japán jen) súlyozott átlagaként naponta számítják az árfolyamát.⁴ Így az SDR stabilabb, mint az öt alkotó pénznemek. A jelenlegi árfolyamokat a következő táblázat mutatja⁵:

Nemzeti pénznem	SDR-ben kifejezett érték
Amerikai dollár (USD)	1.0000
Japán jen	121.5500
Angol font	1.4376

Euro	0.8973
------	--------

II. A Nemzetközi Valutaalap és Románia

1. Az együttműködés története

1.1. A csatlakozás és az 1989-et megelőző időszak

1970. szeptember 20-án Románia benyújtotta hivatalos csatlakozási kérelmét a NVA-hoz, és ugyanazon év december 15. óta teljes jogú tagja lett a szervezetnek. Jelenleg 1100 milliárd SDR-rel (1100 mld. USD) járul hozzá az NVA forrásaihoz, ami a szavazatok 0,52 százalékát juttatja neki. Országunkat a pénzügyminiszter, illetve helyetteseként a jegybank kormányzója képviseli a Vezetőtanácsban.

Románia és az Alap közt kétoldalú kapcsolat alakult ki :

- Románia aktívan részt vett:

a. 1972 és 1974 között a pénzrendszer reformjában,

b. 1974 és 1976 között az alapszabályzat módosításban,

c. tagja az SDR osztálynak, ami meghatározott összegű SDR lehívására jogosítja fel.

- Az NVA ugyanakkor

a. technikai tanácsadással segíti Romániát,

b. pénzügyi kölcsönöket nyújt, melyek jelentős részét készletlenti hitelszerződés formájában.

A továbbiakban a pénzügyi oldallal foglalkozunk behatóbban, mivel a legnagyobb segítséget Románia hitelek formájában kapta az NVA-tól.

1989 előtt Románia többször folyamodott hitelért a NVA-hoz, és azt általában meg is kapta, mint az a következő táblázatból kitűnik Egy alkalom kivételével sikerült lehívnia az összes részletet, és ahogy az majd a továbbiakban kiderül, sokkal nagyobb összegeket kapott meg, mint az elmúlt 10 év során. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy folyamatosan törlesztette a hitelrészleteket, és betartotta az NVA-val kötött megállapodást, ami nem mondható el a kilencvenes évekről.

A változások után a fizetési mérleg deficitje nem volt újdonság, de egyre súlyosabb problémává vált a piacgazdaságra

való átállás folyamatában, és oda vezetett, hogy az ország valutatartaléka drasztikusan lecsökkent. A hiány finanszírozására két lehetőség állt rendelkezésre:

1. Az importot az export mértékére csökkenteni, elsősorban védővámok bevezetésével, amely olyan sajátos következményekkel jár, mint a belső termelés visszaesése, vagy a túlságosan magas (esetenként indokolatlan) társadalmi és gazdasági költségek.
2. Külföldi hitelek bevonása, amely rövidtávon fedezi a szociális költségeket, hosszútávon pedig (ha jól használják fel a pénzt) elősegíti a szerkezeti átalakításokat.

A választás a külföldi finanszírozásra esett. Az így megkapott összegeket - ahhoz, hogy eredményre vezessen - befektetésekre kell felhasználni, amelyek azon ágazatok termelési kapacitását növelik meg, melyek képesek exportra is termelni. Az ebből befolyó többletjövedelem helyreállítja az egyensúlyt, és fedezi a hitel részleteit, valamint a kamatokat.

A következő ábra az 1990 és 1999 között megkötött készleleti hitelszerződéseket mutatja be:

A következőkben évekre lebontva elemezzük az NVA-tól kapott hiteleket, az akkor aktuális események tükrében.

1.2. 1990 - A vég és a kezdet

A hitelszerződések helyes elemzéséhez ismernünk kell az ország forradalom utáni gazdasági és politikai helyzetét, valamint azokat a tényezőket, amelyek azt befolyásolták.

A belső tényezők közül a következőket említhetjük meg:

1. Jelentős mértékben csökkent az export a volt szocialista tömb országai felé, mivel azok feltételezett fizetésképtelensége súlyosbította volna a deficitet, és nem jelentett volna újabb valuta-beáramlást.
2. Az import évi 5 milliárd dolláros szint felett maradt, az export és a termelés mértékének folyamatos esése mellett. A behozott javak nagy részét élelmiszerek tették ki, mivel a mezőgazdasági termelés a kedvezőtlen időjárás, valamint a földek magántulajdonba való visszajuttatása miatt jelentősen lecsökkent.⁶

A külső tényezők közé elsősorban olyan eseményeket sorolhatunk, amelyek a világgazdaság alakulását befolyásolták negatív vagy pozitív irányba, így:

1. a gazdaságilag fejlett országok recesszióját,
2. az Öböl-háborút, valamint
3. a Jugoszlávia ellen fogantatott embargót.

A fenti tényezők hatására Románia fizetési mérlege válságba került, amiért első helyen a külkereskedelmi mérleg

óriási deficitje (1,5 milliárd dollár) okolható. Az év második felére a az ország valutatartaléka szinte nullára csökkent, és ha az NVA nem lép közbe, Románia fizetéképtelenné válik.

1.3. 1991 - Az ígéretek éve

A tárgyalások az NVA és Románia között április 11-én értek véget, amikor az Alap képviselői jóváhagyták az első, forradalom utáni készenléti-hitelszerződést. A kölcsön értéke 380,5 millió dollár volt, és 12 hónapra kaptuk, amelyből végül 328,1 millió dollárt sikerült lehívni.

Ezen az összegben felül Romániának egy 247,7 millió dollár értékű kompenzációs hitelt is jóváhagytak a kőolajárak ingadozása miatt, amelyből ténylegesen csak 94,3 milliót kapott meg.

A szerződés értelmében a hitel a gazdasági reform felgyorsítását szolgálta, prioritásként kezelve a bank-pénzügyi szektort, az azt szabályozó törvényeket, valamint a pénzintézményeknek a piacgazdaság követelményeinek megfelelő átalakítását. Ennek értelmében a megegyezés fő pontjai a következők voltak:

1. az árak fokozatos liberalizálása,
2. a hivatalos árfolyamnak a gazdasági helyzetet meghaladó felértékelése, valamint többfajta árfolyam engedélyezése a gazdaságban (egy árfolyam a bankközi valutapiacra, és egy másik a váltóirodáknál),
3. a felszabadított árak miatt kialakuló negatív kamatláb kezelése. E három kikötés azt tükrözi, hogy a reformnak fokozatosan, de törés nélkül, azaz folyamatosan kellett volna megvalósulnia.

A program egyik alapvető célja az volt, hogy a gazdaságban forgó pénztömeg növekedése ne haladja meg az évi 15%-ot, ugyanakkor a hitelek értéke a gazdaságban 21%-kal emelkedjen. Ezek a célkitűzések arra irányultak, hogy kivonják a gazdaságból a felesleges pénztömeget, és megfékezzék az inflációt.

Amennyiben Romániának sikerült volna megfelelnie a fenti feltételeknek, ez hosszútávon egészséges gazdasági fejlődéshez vezetett volna.

Ellenben az árak kétszeresére nőttek a tervezetthez képest. Ezt a következőkkel magyarázták:

1. Az árak liberalizálásának folyamata jóval meghaladta a tervezettet, mivel már 1990-ben elkezdődött és csak 1993-ban fejeződött be. A tervek szerint, a fokozatos árliberalizáció csökkentette volna a szociális költségeket, de ez nemcsak szociális, hanem gazdasági szempontból sem bizonyult hatékonynak, sőt még az infláció hatását is fokozta.
2. A kisvállalkozók erősen vonakodtak az NVA által előírt szerkezeti változásoktól. Mivel a pénzmennyiség növekedése szigorú keretekhez volt kötve, a cégek a hátralékos adóssághoz folyamodtak, ami az árak növekedéséhez vezetett.
3. A valutaárfolyamokat nem a piaci erők alakították, hanem a kormány is beavatkozott. Így a lej felértékelése nem volt reális, ami a fizetési mérleg hiányának a növekedéséhez vezetett.
4. Magas költségvetésen kívüli költségek (cheltuiești extrabugetare) alkalmazása, mint például azok a szubvenciók, amelyeket a valutaárfolyamok kedvezőtlen alakulásából fakadó importvesztések fedezésére nyújtottak. Vagy még megemlíthetjük az aranykészletnek a felértékelését (ezt a Jegybank végezte), ami természetesen inflációhoz vezetett.

Az NVA által előírt valutatartalék növekedése a következő okok miatt nem valósult meg:

1. a magasan tartott valutaárfolyam, az importok olcsóságához vezetett, valamint az exportok csökkenéséhez, ami a fizetési mérleg hiányát növelte;
2. az élelmiszer és az energiainportok fedezése a valutatartalékból történt. A gyakori változások a valutaárfolyampolitikában megakadályozták a külföldi tőke bejvetelét.
3. a külföldi finanszírozás folyamatosan késéssel történt és gyakran kevesebb pénzt folyósítottak, mint amekkora a várható összeg volt.

Az év lejártával azonban a gazdaság nem sokat mozdult előre, elsősorban a politikai akarat hiánya miatt, így aztán nem is sikerült lehívnunk a teljes összeget.

1.4. 1992 - Újabb hitel, újabb feltételek

Románia újabb hitelért folyamodott a NVA-hoz, amelyet májusban meg is kapott egy második készenléti-hitelszerződés keretében. A hitel értéke ezúttal 314,04 millió dollár volt, amelyből - a makrogazdasági mutatók kedvezőtlen alakulása miatt - csak 261,7 millió dollár folyt be ténylegesen az államkasszába. 1992-ben is kaptunk egy 76,8 millió dolláros kompenzációs hitelt a kőolajárak esése miatti jövedelem kiesés fedezésére.

Az újabb program folytatta azt, amit 1991-ben elkezdtek:

1. az árak teljes liberalizálását, aminek következtében a kamatláb és az árfolyam a kereslet-kínálat függvényében alakul, s így pozitív kamatlábat érhattünk volna el;
2. az infláció ütemének havi 1-2%-ra való leszorítását;
3. a költségvetési hiány olyan mértékét, amelynek kiegyenlítése nem gerjeszt további inflációt;
4. a gazdaság hanyatlásának, illetve a termelés csökkenésének a megállítása, valamint az export-import arányának javítása, stb. 5. Románia nemzetközi hitelének a visszaállítását a nemzetközi pénzügyi intézetek, bankok és potenciális külföldi befektetők előtt, amit elsősorban a fizetési mérleg egyensúlyának biztosításával és a valutatartalék növekedésével lehetett volna megoldani

Az eredmények ezúttal is messze a várakozások mögött maradtak. Mivel Románia nem tartotta be a programban előírtakat, az összeg mintegy 11%-át, azaz 114,7 millió dollárt nem hívhatott le.

A sikertelenség a következő okokkal magyarázható:

1. Az árak mindkét évben mintegy a duplájukra nőttek, mivel:
 - a. az árak liberalizálása elhúzódott 1993-ig, ami akadályozta a gazdasági fellendülés beindulását, s ennek egyenes következményeként az infláció hosszú távra betervezett leszorítását.
 - b. a forgó pénzmennyiség növekedési ütemének visszaszorítása miatt a vállalatok állandó fizetési hátralékba kerültek,
 - c. a lejt túlértékelték,
 - d. a túlméretezett költségvetési támogatások, amelyeket olyan eszközökkel oldottak meg (például a jegybank aranytartalékának az átértékelése), amelyeknek infláció-gerjesztő hatásuk volt.
2. A valutatartalék növekedése nem érte el a programban foglalt mértéket mivel:
 - a. a lej túlértékelése az import növekedéséhez és az export csökkenéséhez vezetett, ami még inkább elmélyítette a kereskedelmi mérleg hiányát;
 - b. az élelmiszer- és energiaimportot az ország valutatartalékából fedezték, holott normális esetben ez az exporttevékenységből befolyó valutából történik.
 - c. a jogrendszer gyakori változásai elijesztették a külföldi tőkét, ami a vártnál kisebb mértékben és késve érkezett.
3. A hitelszerződésben foglalt feltételek teljesítése hatékony gazdaságpolitikát feltételezett, ami azonban nem valósulhatott meg ugyanis:
 - a. a makrointézkedések hatásai mikroszinten megsemmisültek, így például a pénztömeg növekedési ütemének leszorítására a kisvállalkozók azzal válaszoltak, hogy késleltetve fizették ki tartozásaikat, ami jelentősen hozzájárult az 1991-es drágulásokhoz;
 - b. a preferenciális hitelek miatt közép-kelet-európai viszonylatban mi rendelkezünk a leginkább negatív reálkamatlábakkal;

c. a termelés csökkenésével nagyobb mértékű elbocsátásokra lett volna szükség, ez azonban nem történt meg, így a veszteséges vállalatok átszervezése sem történhetett meg időben.

A kormány a fontos döntéseket állandó késésekkel hozta, így nem csoda, hogy komoly csúszások történtek a reformban. Az egyensúlytalansági állapot továbbra is megmaradt, ezért újabb hitelekre volt szükség.

1.5. 1993 - A tárgyalások éve

A Nemzetközi Valutaalap megalapozottan aggódott a visszafizetendő pénz miatt, ugyanis a két készenléti hitelszerződés megkötése ellenére a fizetési mérleg továbbra is deficitese maradt. Ebből kifolyólag a tárgyalások nehezen folytatódtak, a két partnernek ellentétes véleménye volt a fizetési mérleg kiegyensúlyozásával kapcsolatban.

A NVA véleménye szerint a teljes árfelszabadítás megoldotta volna a problémát. A román kormány viszont azzal érvelt, hogy a tél közeledtével nem kockáztathatja meg az árak teljes liberalizálását, mivel ezáltal az energiaárak a nemzetközi színvonalhoz igazodnak majd, és ez általános áremelkedéshez, és az emberek elégedetlenségéhez vezet.

Az árak teljes felszabadítása mindennek ellenére sem vezetett volna el a várt eredményre, a fizetési mérleg hiányának pótlására nem lett volna elégséges az exportból befolyt jövedelemtöbblet, mivel:

- az export szerkezetét rövidtávon nem lehet megváltoztatni,
- szinte lehetetlennek tűnt új felvevő piacokat találni az adott körülmények között: a Szovjetunióban nem kedvezett a politikai és szociális helyzet, Szerbiával az embargó miatt nem lehetett kereskedni, a közös piacon korlátokba ütköztek a több országot súlytó recesszió miatt, ugyanakkor az Egyesült Államok piaca is zárva volt előttünk, mivel Románia nem kapta meg a legnagyobb kedvezményű ország státusát.⁷

A tárgyalások több szakaszban zajlottak az év folyamán, míg végül a román kormány december 8-án benyújtotta az új programot.

Miközben a tárgyalások zajlottak, az emberek egyre inkább elvesztették a bizalmukat a nemzeti pénznemben, mindenki szabadulni akart a lejtől, így nagyot ugrottak a valutaárfolyamok.

1.6. 1994 - A harmadik stand-by

Románia újabb készenléti hitelszerződést kötött, ezúttal 131,97 millió dollár értékben, amelyből a 19 hónapos futamidő alatt csak 94,26 millió dollárt sikerült lehívnia. A szerkezeti átalakítások felgyorsítására e mellett még egy 377,05 millió dollár értékű kölcsönt is sikerült megkapnia, azonban ezt sem használtuk ki teljesen, összesen 188,52 millió dollárhoz jutottunk hozzá belőle.

A feltételek értelmében, a kormány gazdaságpolitikájában a következőket célozta:

1. Az *infláció csökkentése*, amelyet három úton próbáltak elérni, és pedig
 - a. a forgalomban lévő pénzmennyiséget az infláció ütemével arányos mértékben növelni,
 - b. a költségvetés 3,6%-os deficitjét a bevételek növelése útján fedezni, amelyet elsősorban a helyi adókra, az ÁFA-ra, a mezőgazdasági adókra, a profitadóra, a versenyszabályozásra vonatkozó törvények véglegesítésével akartak elősegíteni,
 - c. a veszteséges vállalatokat azonosítani és átalakítani, esetleg bezárni
2. Az *export növelése* a lej-dollár árfolyam felszabadításával, amely egyet jelent a lej leértékelésével.
3. A *privatizáció felgyorsítása* 1994-ben 2356 kis-és közepes vállalatot, valamint két bankot akartak privatizálni, a bankrendszert átalakítani, és beindítani az értéktőzsdét.⁸

1.7. 1995 - A számadás éve

Az NVA küldöttsége februárban érkezett Romániába, hogy felmérje a korábban alkalmazott gazdaságpolitika eredményeit. Az eredmény lehangoló volt, kiderült, hogy a kormány nem tartotta magát a szerződésben foglaltakhoz:⁹

- a tőzsde- és versenytörvény előterjesztése és elfogadása a parlamentben;
- a Versenyhivatal létrehozása;
- a kereskedelmi bankok privatizációs és szerkezeti változásra vonatkozó tervének az elkészítése;
- a privatizációs folyamat felgyorsítása '94 -hez képest;
- a csôdtörvény megszavazása és alkalmazása a gyakorlatban.

Az eredmények láttán az NVA úgy döntött, hogy a részletek folyósítását felfüggeszti mindaddig, amíg Románia nem teljesíti a szerződésbe foglaltakat.

Az 1995-ös évet a román gazdaság sikeresen zárta, a GDP 7,1%-os növekedést ért el, ami az 1994-es 3,9%-os értékhez képest komoly előrelépést jelentett. Az inflációt is sikerült 27,8%-ra leszorítani (előző évben az éves érték 136,7% volt). A makromutatók alakulása végül meggyőzte az NVA küldöttségét, december utolsó napjaiban meghosszabbította a hitelszerződést 1997-ig.

1.8. 1996 - A választások éve

Románia azonban nem szolgálta meg a belé vetett bizalmat, a kormánynak áprilisig sem sikerült eredményt felmutatnia. A bankközi valutapiac nem működött úgy, ahogy kellett volna, a versenytörvény, valamint a bankok magánosítására vonatkozó törvény még mindig nem léteztek, a két kereskedelmi bank változatlanul állami tulajdonban volt. Románia valutatartaléka az előrejelzések szerint 800-900 millió dollár értéket kellett volna hogy elérjen a '96-os év végére, ám figyelembe véve, hogy márciusban még csak 50 millió dollárt ért el, nem tűnt valószínűnek, hogy sikerül ezt megvalósítani. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a képviselőház felelősségre vonta a kormányt a NVA-val kötött szerződés be nem tartása címén. Románia kapcsolata az NVA-val sohasem volt felhőtlen, mégis most fordult elő először az, hogy a képviselőház indítvány formájában emeljen szót a kormány tevékenysége ellen.

Az egyezség sorozatos megszegése 1996-ban elsősorban annak tudható be, hogy a kormány választásokra készült. Az NVA-val együtt kidolgozott stabilizációs program egy egész sor népszerűtlen intézkedés végrehajtását feltételezte, ami hosszú távon valóban az életszínvonal növekedéséhez vezet, ám rövidtávon sorozatos elégedetlenségeket szült volna, és az év második felében - éppen a választásokat megelőző időszakban - az utcára hozta volna a polgárokat. Ezt az amúgy is gyenge alapokon álló kormány nem kockáztathatta meg, ezért tovább húzta a program teljesítését.

Komoly változások csak a valutatartalék tekintetében történtek, amelynek emelését a külföldi magán tőkepiacról bevont hitelekkel tudták megvalósítani. Erre azért nyílt lehetőség, mert ahogyan már említettük a '95-ös év több szempontból is jó volt Romániának, és az ország kockázata csökkent, a Japán Credit Raiting cég "BB-"-ről "BB+"-ra értékelte fel. Ez fontos lépés volt Románia számára, ugyanis hosszú idő után sikerült újra visszakapaszkodnia a nemzetközi tőkepiacra, és ezáltal az addigi legnagyobb kötvénykibocsátással 50 millió dollárt vonnia be a Japán piacról és 700 millió dollárt az Európai Unió országainak piacáról.

A választások meghozták az NVA által is várt eredményeket, a kommunizmus bukása után Románia élére először került jobboldali kormány. A világ szemében ez a demokratizmus útján való elindulást jelentette, és ez nagy elvárások elé állította az országot. A helyzet fontosságát jelzi az is, hogy az év végi tárgyalásokon maga Michael Camadessus, az NVA elnöke képviselte a pénzügyminisztériumot. Az elhangzott ígéreteknek ezúttal sokkal nagyobb súlyuk volt, úgy tűnt, az új kormány nagy eséllyel indul a tárgyalásokon.

1.9. 1997 - A nagy várakozások éve

Négy hónapig húzódtak a tárgyalások, míg végül a Ciorbea-kormánynak sikerült meggyőznie az NVA képviselőit reformprogramjának az életképességéről. Április végén Románia aláírta harmadik készletbeli hitelszerződését, amelynek értelmében az elkövetkező 13 hónap folyamán 301,5 millió USD lehívására jogosult. A pénznek öt részletben kellett volna befolynia az államkasszába, ebből azonban csak 120,6 millió USD jutott ténylegesen az

országba.

A szerződésbe foglalt kritériumok hasonlóak voltak a korábbiakhoz:

- a fizetési mérleg hiányának 6,6%-ról (ennyi volt 1996-ban) 4,5%-ra való leszorítása,

- havi 1-2%-os infláció,

- a költségvetési deficit csökkentése az előző évi 8,3%-ról 3,7%-ra

A program első ízben kötötte ki a szociális védőháló kiépítését, elsősorban azokra gondolva, akiket érzékenyen érintenek a szerkezeti átalakítások.

1.9. 1998 - Középuton

Miután 1997-ben aláírtuk az ötödik készenléti hitelszerződést, az új kormánynak bizonyítania kellett volna. Ez azonban most sem sikerült, a termelés változatlanul csökkent, a külkereskedelmi mérleg hiánya pedig nőtt. A privatizációból befolyt jövedelmet (ami amúgy is kisebb volt, mint az előre elvárt összeg) költségvetési forrásként kezelték, és nem a deficit csökkentésére, így a költségvetési hiány 1998-ban a GDP 5,2%-át tette ki.

Az adott helyzetben, valamint figyelembe véve, hogy a következő évben Románia elég nagy összegeket kell törlesszen, a kormány tudatában volt annak, hogy újabb hitelre lesz szüksége, ezért már az év végén készült a tárgyalások folytatására.

1.10. 1999 - Az utolsó?

Az új tárgyalások februárban kezdődtek el, ezúttal Románia 400 millió dollárt kért az NVA-tól. A pénzügyi feltételei azonban a következők voltak:

a. elfogadható megoldást találni Románia egyik legnagyobb bankjának, a Bancorexnek a válságára;¹⁰

b. szeptemberig a nemzetközi tőkepiacról szerezzen 200 millió dollárnyi hitelt.

Az ország helyzete - túlnyomórészt a koszovói válság hatására - azonban folyamatosan romlott az év első felében. Az infláció jóval meghaladta az előrejelzett értéket, 25% helyett év végére 40-45%-osra várható. A költségvetési deficit már júliusban meghaladta az egész évre megengedett 900 milliárd lejes értéket. Ilyen körülmények között a tárgyalások nem nagyon haladtak előre, Románia saját forrásaiból volt kénytelen visszafizetni az esedékes külső adósságait, ami igencsak elapasztotta az ország valutatartalékait.¹¹ Ezzel alaposan meglepte a Nyugatot, mivel korábban több rating-cég is "megjósolta" Románia fizetésképtelenségét.

A jegybank úgy próbált segíteni a helyzeten, hogy 5%-kal megemelte a kereskedelmi bankok kötelező tartalékát, ami 4000 milliárd lejes pluszt jelentett. Ehhez még hozzájött az állam által kibocsátott értékpapírok eladásából befolyt 2100 milliárd lej. Minden erőfeszítés ellenére azonban még ez sem bizonyult elégségesnek a pótköltségvetés kidolgozásánál.

A nyolc hónapig húzódó tárgyalások után végül augusztusban Románia megkapta az újabb 475 millió dolláros hitelt.¹² A feltételek között ezúttal az is szerepelt, hogy a nemzetközi tőkepiacról vonjon be 200 millió dollár értékű hitelt. Románia ennek érdekében kötvényeket bocsátott ki a Japán tőkepiacon, de eddig csak az összeg felét tudta megszerezni.¹³ Így a hitel harmadik részletét még mindig nem kaptuk meg, és ha az NVA ragaszkodik a feltételek teljesítéséhez, akkor minden valószínűséggel már csak 2000-ben hívhatjuk le az újabb részletet.

2. Se vele, se nélküle

Az elmúlt évtizedben igen ambivalens kép alakult ki a Nemzetközi Valutaalapról Romániában. A politikai erők egy része elégedetten nyugtázza egy újabb hitelszerződés aláírását, míg más politikai erők feleslegesen befektetett energiának tekintik az NVA-val folytatott tárgyalásokat. Való igaz, a kikötött feltételek sokszor elérhetetlennek tűnnek, de el kell ismernünk, hogy az NVA-tagság számos olyan előnnyel jár, amelyet Romániának feltétlenül kamatoztatnia kell, ha csatlakozni akar a Nyugathoz:

1. Olcsóbban és viszonylag könnyen juthat hozzá hitelekhez, mintha külföldi bankoktól kölcsönözne, figyelembe véve, hogy ezekre a pénzekre feltétlen szüksége van fizetési mérlegének kiegyensúlyozására.
2. Magas szintű technikai támogatást kap pénzügyi rendszerének az átalakításához.
3. Megnövekszik az esélye arra, hogy bekerüljön a nemzetközi tőkepiacra, mivel a Valutaalap támogatásával a háta mögött könnyebben megnyeri a potenciális hitelezők bizalmát.
4. Az országba nagyobb mennyiségű tőkét tud becsalogatni, mivel a külföldi befektetők elsősorban a rating-cégek kimutatásaira alapozzák döntéseiket, ez utóbbiak pedig figyelembe veszik a nemzetközi pénzügyi intézetekkel fenntartott viszony alakulását.
5. Az NVA-tagság révén bekerülhet a nemzetközi pénzügyvilágba.
6. A Valutaalap forrásaihoz való hozzájárulásának függvényében beleszólási joggal rendelkezik a nemzetközi pénzügyi rendszer alakulásába.

Amint az a fentiekből kitűnik, a Valutaalappal fenntartott jó viszony elsősorban Romániának a külföld felé mutatott képét teszi kedvezőbbé, amire nagy szükségünk van, mert a reform finanszírozásához komoly pénzügyi összegekre van szüksége az országnak.

Statisztikai adatok támasztják alá azt a tényt, hogy egy-egy hitelszerződés aláírását követő időszakban megugrott a külföldi befektetések értéke. Így például 1994-ben 342 millió dollár direkt befektetés érkezett Romániába, ami viszonyítva az előző évi 94 millióhoz, 3,63-szoros növekedést jelentett. Ugyancsak a Valutaalappal folytatott tárgyalások alakulásától függ az is, hogy más nemzetközi pénzügyi intézetek milyen mértékben hajlandók Romániának kölcsönözni. 1993-ban, a szerződés aláírása után a japán Eximbank azonnal átutalta egy korábban nyújtott kölcsön második részletét, és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank is feloldotta a szerkezeti átalakítási (SAL) hitel folyósítására elrendelt zárlatát.

Mindezek ellenére a román vezetés - épüljön az bármely párt doktrínájára - úgy tűnik, nem akarja felismerni ezeket az előnyöket. Már évek óta borotvaélen táncolunk az állandó szerződésesszágékkal, és nem lehet tudni, mikor fordít hirtelen az országnak az NVA. 1991 óta öt készletnyi hitelszerződést írtunk alá, de ebből csak az első "érték meg" kettőnél több részletet, egyszer sem sikerült lehívunk az egész összeget. Mivel soha nem sikerült teljes mértékben teljesíteni a szerződés kritériumait, ez az ország komolytalanságát sugallhatta az NVA és a világ felé, amely a további bizalom megvonásával járhat.

Minden jel arra mutat, hogy a román kormány komolyabb megrázkódtatások nélkül akarja átvezetni az országot az átmeneti időszakon, fájdalommentes reformot akar, ám úgy tűnik, inkább csak fájdalomban van részünk, mint reformban. Az NVA által kidolgozott makrostabilizációs programok valóban fájdalmas ponton érintik a román gazdaságot, az infláció lelassulását, a költségvetési hiány leszorítását, és a privatizációt sürgetik. Mindezek kikerülhetetlen lépések a piacgazdaságra való áttérés folyamatában, és a szomszédos országokban már eredményekre vezettek. Nálunk is történtek lépések a gazdaság stabilizálására, ám a politikai akarat hiánya miatt nem alakulhatott ki egy koherens irányvonal. A politikai csatározások elvonják a tényleges energiát a gazdasági kérdések megoldásától, a százfelé húzó érdekek pedig a végtelenségig húzzák egy-egy gazdasági program megvalósítását. December közeledtével, az infláció és a költségvetési hiány előirányzott értékét már rég túlléptük, a privatizáció tekintetében pedig egyik hibát a másik után követjük el. (Elég, ha csak a Dacia és a Romtelecom magánosítása körüli huzavonát nézzük.) Ilyen körülmények között nem csoda, hogy egyre nehezebben sikerül pénzt kapunk a Nyugattól, és félok, hogy ha ezúttal sem teljesítjük a szerződés feltételeit, rosszra fordul a viszony a Valutaalappal.

Az NVA-val fenntartott hitelkapcsolatot ellenző politikusok elsősorban a pénzügyi intézet "erőszakos" módszereit kifogásolják. Véleményük szerint a Valutaalap olyan dolgokba szól bele, amelyek kizárólag az országra vonatkoznak, azaz a gazdaságpolitikán keresztül magát Romániát akarja irányítani. Bár közvetlen beleszólása nincs a gazdaság irányításába, a hitelek elnyeréséhez felállított követelményével befolyásolja egy ország gazdaságpolitikáját. És figyelembe véve, hogy az NVA döntéseiben az USA szavazattöbbséggel rendelkezik, az amerikai befolyástól féltik az országot.

Egy másik tény, amelyen valóban érdemes elgondolkodni, hogy az NVA programjai az utóbbi években nem vezettek eredményre. Egyre több vád éri, hogy nem tudta megfelelő módon kezelni az elmúlt évek válságait. A vészjósló jelek

ellenére sem próbálta megelőzni az ázsiai piacok összeomlását 1997-ben, majd egy évvel később az orosz helyzetet hagyta válságosra fordulni, ami aztán a nemzetközi pénzügyi rendszer egészét megrázta. Ugyanakkor más fejlődő országok, így például Ecuador számára kidolgozott stabilizációs program sem vezetett eredményre, ami végképp megkérdőjelezi azt a feltevést, hogy az NVA hatékonyan tudja segíteni az olyan országokat, mint Románia.

3. Hogyan tovább?

Amint az előző fejezetekből kitűnt, a Nemzetközi Valutaalap és Románia viszonya elég feszülten alakult az elmúlt tíz esztendőben. Az elmondottak alapján levonhatunk néhány következtetést:

1. Az NVA egy nemzetközi pénzintézet, amely jól meghatározott feltételek mellett segíti a volt kommunista államok piacgazdaságra való áttérését. Következésképpen csak azon országoknak nyújt hitelt, amelyek képesek visszafizetni a kapott összeget, magyarul: nem jóhiszeműsége, hanem üzleti érdekekre alapozza döntéseit. Ez alatt azt kell érteni, hogy évente felméri tagországainak gazdasági helyzetét, és a hitelkérelmek elbírálásakor a legfrissebb országjelentés alapján ítéli oda vagy sem a kért összeget, az illető ország fizetési képességének függvényében.

2. Románia, felvétele óta nyolc készenléti hitelszerződést írt alá az NVA-val, ezek alakulását a következő ábra mutatja be.

Amint az a grafikonból kitűnik, jelentős különbség van az 1989 előtt, valamint az utána kapott hitelek összegének tekintetében. Míg 1989 előtt a Romániának nyújtott hitel a 1102,5 millió dollárt is elérte, a kilencvenes években ekkora összeget nem sikerült megkapnunk, annak ellenére, hogy a visszafizetések eddig zökkenőmentesek voltak. Ugyanakkor a lehívások terén is megfigyelhetők különbségek, míg 1989 előtt szinte minden esetben az egész összeg befolyt az államkasszába, addig az elmúlt években alig több, mint a 75%-át kaptuk meg a jóváhagyott kölcsönnek. Mindebből kitűnik, hogy Románia fokozatosan elvesztette szavahihetőségét a Nyugat szemében. 1989 előtt az NVA nem követte nyomon olyan tüzetesen, hogy Románia mire fordította a hitelt, mivel minden alkalommal időben törlesztette a részleteket (azaz ha üzleti érdekeit teljesülni látta, a részletek nem érdekelték). Ezzel szemben most egyre nehezebben teljesíthető feltételekhez köti a hitelnyújtást, mivel sem az infláció alakulása, sem a rating-cégek kimutatásai nem biztosítják afelől, hogy időben visszakapja a kölcsönt.

3. Románia csak a Nyugat segítségével tud felzárkózni a fejlett gazdasági országokhoz, szüksége van annak technikai és anyagi támogatására.

Mindebből tehát nyilvánvalóvá válik, hogy Románia számára nem létezik más alternatíva, fenn kell tartania a jó viszonyt a Nemzetközi Valutaalappal. Erre nem csak az így megkapott pénz miatt van égető szüksége, hanem a világ tőketartalékait uraló intézmények bizalmának elnyerése érdekében is. Nem szabad azonban kizárólag csak erre a segítségre támaszkodnunk, mivel az utóbbi évek tapasztalatai rávilágítottak arra a tényre, hogy az NVA programjai nem minden esetben érnek el megfelelő hatékonyságot. Ahhoz viszont, hogy több beleszólásunk legyen a program részleteibe, először egy koherens gazdaságpolitikát kell kialakítania a kormánynak, amellyel sikerül hatékonyan kihasználnia az ország fekvéséből fakadó geostratégiai adottságokat (dunai hajózás, fekete-tengeri kijárat, altalajkincsek stb.) Csak így léphetünk előre.

Már évek óta az utolsó készletlét hitelszerződésről beszélünk, ezúttal remélhetőleg igazunk lesz. A siker azonban csak akkor lesz teljes, ha azért ne kell többet hitelért folyamodnunk, mert sikerült talpra állnia gazdaságnak, és nem az NVA csapja be az orrunk előtt az ajtót.

Irodalom

- Cone, Sergiu: *Cu sau fara banii de la FMI*. Piata Financiara, 1999/7-8.
- Defarges, Philippe: *Organizatiile internationale contemporane*. Moreau, Ed. Institutul European, Iasi, 1996.
- Dragoescu, Elena: *Relatii valutare si financiare*. Presa Universitara, Cluj-Napoca, 1992.
- Dudian, Monica: *Evaluarea riscului de tara*. Ed. All Beck, Bucuresti, 1999.
- Enea, Atena: *Acordurile cu FMI si Banca Mondiala au efecte negative pe termen scurt*. Piata Financiara 1999/5.
- Gaftoniuc, Simona: *Finante Internationale*. Ed. Tribuna Economica, Bucuresti 1998.
- Marinescu, Ilie: *Restrictiile FMI si ajustarea structurala a economiei românesti*. Revista Tribuna Economica, 1997/4.
- Ortescu, Geo: *Creditor de ultima instanta*. Revista Tribuna Economica, 1999/31.
- Radulescu, Eugen: *Ultimul stand-by*. Piata Financiara, 1999/9.
- Speteanu, Ioana: *Istoricul relatiilor României cu FMI*. Revista Capital, 1999/10.
- Stamate, George: *Stabilizarea economica si finantarea externa*. Revista Tribuna Economica, 1993/32.
- Serban, Mircea: *Continuarea si dezvoltarea relatiilor cu FMI si Banca Mondiala*. Revista Tribuna Economica, 1993/41, 42.
- Teulon, Frédéric: *Cronologia economiei mondiale*. Ed. Institutul European, Iasi, 1996.
- Teulon, Frédéric: *Sistemul monetar international*. Ed. Institutul European, Iasi, 1996.

Ungureanu, Pavel: *Fondul Monetar International: finantarea tarilor membre*. Revista Tribuna Economica, 1999/ 8.

* * * *FMI a decis acum nu e momentul*. Revista Capital, 1995/21.

* * * *FMI nu se mai lasa pacalit*. Revista Capital, 1995/45.

* * * *FMI se mai gândeste*. Revista Capital, 1996/19.

* * * *Un guvern inteligent nu poate fi condus de IMF*. Revista Capital, 1998/18.

* * * *Guvernul a uitat de ce vrea acord cu FMI*. Revista Capital, 1999/1.

* * * *IMF financing helps members pursue sound policies*. IMF Survey Supliment, 1999, 9.

* * * *Mediafax*. 1999, szeptember 7.

* * * *Members commit to reform in exchange for IMF financial support*. IMF Survey Supliment, 1999/9.

* * * *Buletin trimestrial al Banci Nationale a României*. 1995/4.

* * * *Procese economice cu implicatii globale. FMI si BM esec în faza crizei*. Revista Tribuna Economica, 1999/15.

* * * *Reforma din perspectiva FMI*. Revista Tribuna Economica, 1999/35.

* * * www.imf.org

* A tanulmány 2000 tavaszán készült.

Jegyzetek

¹ Fontos különbséget tenni a két intézmény között. A Világbank eredetileg a háború utáni újjáépítést volt hivatott támogatni, és közönséges bankként működött. A Valutaalap ezzel szemben elsősorban a tagországok hozzájárulásaiból meríti forrásait, és csak bizonyos feltételek teljesítése mellett nyújt hitelt.

² Az SDR egy olyan általánosan elfogadott fizetési eszköz, amelyet az NVA az átutalásaiban és nyilvántartásaiban használ.

³ Az NVA nem tervezi az SDR-nek az általánosítását, azaz nem szándékszik az euróhoz hasonló egységes fizetőeszközzé tenni. Csupán az átutalások egyszerűsítése érdekében alkalmazza.

⁴ Az Európai Monetáris Unió megvalósításával az euro veszi át a nyugat-európai országok nemzeti pénznemeinek a helyét, így a jövő évtől az SDR-t előreláthatóan a dollár, a jen és az euro alapján fogják számolni.

⁵ Forrás: www.imf.org.

⁶ Itt az ország helyzetéről, jelenségekről beszélünk, és nem folyamatokról. Az árliberalizáció elkezdődött ugyan 1990 novemberében, de a gond ott volt, hogy 1993-ig elhúzódott. Erre később többször is ki fogunk térni.

⁷ Azok az országok, amelyek megkapják ezt a státuszt, igen kedvező keretek között kereskedhetnek az Egyesült Államokkal, így a többi országhoz képest termékeikkel könnyebben betörhetnek az amerikai piacra.

⁸ Forrás: Capital 1995 nr.21.

⁹ Forrás: Capital 1995 nr. 45.

¹⁰ A Bancorex problémáját már az első trimeszterben meg kellett volna oldani, de végül csak szeptember elején sikerült dűlőre jutni, amikor beolvasztották a Román Kereskedelmi Bankba.

¹¹ A Moody's cég jelentése szerint Románia küladóssága 9,6 millió dollárra rúgott, ami a GDP 26%-át tette ki.

¹² Románia eredetileg csak 400 millió dollárt kért, ezzel szemben 475 milliót kapott. Egyes feltételezések szerint az NVA "engedékenysége" annak tudható be, hogy a koszovói háború alatt országunk végig a NATO erőket támogatta, valamint annak, hogy kimaradtunk az újjáépítési folyamatból.

¹³ Az Euromoney rating-cég adatai szerint Romániának alig 9,4% esélye van kölcsönt kapnia a nemzetközi tőkepiacról.

- Kántor Zoltán: A státustörvény: nemzetpolitika vagy a kisebbségvédelem új megközelítése?
- Bakk Miklós: A menetközbeni paradigma
- Bauer Tamás: A státustörvény: kisebbségvédelem helyett "nemzetpolitika"
- Bíró Béla: Megkülönböztetett diszkrimináció?
- Bodó Barna: Eseménytörténet és szellemrajz
- Borbély Zsolt Attila: A státustörvény: magyar nemzetstratégiai alapvetés és nemzetpolitikai lakmuszpapír
- Brigid Fowler: Hozzászólás Kántor Zoltán vitaindító írásához
- Majtényi Balázs: A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény vitás jogi kérdései
- Németh Zsolt: A határokon átívelő nemzeti integráció jegyében
- Tabajdi Csaba: A kedvezménytörvény 1989-ben kezdődött a kisebbségi rendszerváltozás folyamatában
- Tóth Judit: Sem nemzetpolitika, sem kisebbségvédelem
- Plugor Magor: A státustörvény vitája a Magyar Hírlapban
- 2001. évi LXII. Törvény a szomszédos államokban élő magyarokról
- A Velencei Bizottság jelentése a nemzeti kisebbségek számára az anyaállamok által biztosított kedvezményes bánásmódról
- A Magyar Köztársaság Kormányának és Románia Kormányának egyetértési nyilatkozata
- John Hutchinson: Etnicitás és modern nemzetek
- Bárdi Nándor - Kovács Éva - Misovicz Tibor: Politikai attitűdök, nemzeti önképek az erdélyi magyarság körében (1997)
- Fráter Olivér: Kivándorlás és menekültügyi kérdés a székelyudvarhelyi református egyházközség számadatai tükrében (1908-1936)
- Kántor Zoltán: Az RMDSZ és a romániai magyar társadalom: alternatívák vagy kényszerpályák?
- Salat Levente: Javaslat a romániai magyar kisebbségi társadalom intézményes keretének megreformálására
- Veress Emőd: Észrevételek a törvényerejű kormányrendeletek romániai gyakorlatáról
- Alt Mónika - Boga Emese: Se vele, se nélküle
- Csata Zsombor: A politikai-adminisztratív elit változásai Csíkszeredában
- Gerencsér Balázs - Juhász Albin: A kisebbségvédelem megvalósulása a nemzetközi szervezetekben (ENSZ, ET, EBESZ, KEK)
- A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1990

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék